

แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่

จังหวัดชายแดนภาคใต้*

APPROACHES FOR MANAGING THE SECURITY CASES OF THE COURT OF JUSTICE IN SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND

ณทัก นพัตถนกร¹, ไชยนันท์ ปัญญาศิริ² และ สมหมาย จันทรเรือง³

Natapak Napattanakorn¹, Chaiyanant Panyasiri² and Sommai Chanruang³

¹⁻³มหาวิทยาลัยสยาม

¹⁻³Siam University, Thailand

Corresponding author E-mail: natapak.n@siam.edu

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลไกศาลยุติธรรมในพันธกิจด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 21 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ดำเนินการต่อยอดด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรปรับใช้กรอบแนวคิดทางการจัดการภาครัฐที่เรียกว่า “การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่” (NPG) ในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบรับต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทการจัดการสาธารณะ 2. ในยุคปัจจุบันที่ต้องแก้ไขปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนสังคมตามพันธกิจของ

* Received 30 November 2023; Revised 18 December 2023; Accepted 27 December 2023

ศาลยุติธรรมจะต้องปรับปรุงคุณภาพกระบวนการยุติธรรมให้มีสมรรถนะเท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมโลกตลอดจนปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3) นำแนวทางหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มี หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าในการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ตลอดจนการนำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้

คำสำคัญ: ศาลยุติธรรม, คดีความมั่นคง, จังหวัดชายแดนภาคใต้, การจัดการปกครอง
สาธารณะแนวใหม่, ธรรมาภิบาล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the role and missions of Thai Court of Justice that related to the security cases in southern border provinces 2) to study problems and obstacles in improving the efficiency of the court's security case management in southern border provinces and 3) To provide the guideline to administer the security cases of the Thai Court of Justice in the southern border provinces. The sample group used in this research is 21 experts on the judiciary mechanism in the security mission in the southern border provinces using purposive sampling. The research techniques include in-depth interviews, focus group session and content analysis.

The result of study were 1) to manage the role of security case of the court of justice in southern border provinces of Thailand under the framework of the New Public Governance (NPG) in order to cope with changes in the current public management context where cooperative networks from all the social sectors are required to solve problem and to alleviate crises. 2) In accordance with the judiciary's mission, the quality of judicial procedures must be improved to meet the complexity of global society. 3) The efficiency in

protecting people' human rights and freedom are required as well as the adaptation of good governance principle including the rules of law, merit system, transparency, participation, accountability and the economy of management and the maximization of resource utilization for public values. Lastly, the reconciliation concept is needed for ensuring the harmony of coexistence living.

Keywords: Court of Justice, Security Cases, South Border Provinces, New Public Governance, Good Governance

บทนำ

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ซึ่งมีเงื่อนไขของความขัดแย้งมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งมีสถานการณ์ความรุนแรงที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติมาหลายยุคหลายสมัย แต่เงื่อนไขแห่งความขัดแย้งและสถานการณ์ความรุนแรงยังคงมีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอ เทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ และอำเภอนาทวี ซึ่งยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอยู่กับปัจจัยเร่งในแต่ละห้วงเวลา เช่น วันสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการ พุดคุยสันติภาพหรือการก่อเหตุ เพื่อตอบโต้จากการปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกของเจ้าหน้าที่รัฐ (กฤตวิษญ์ ปิรมโพบูลย์, 2560)

ความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมไทยและสังคมโลกในยุค VUCA World (โลกแห่งความ ผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน และคลุมเครือ) และภาวะความปรกติใหม่ (New Normal) ความสลับซับซ้อนและความเป็นพลวัตของปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ ทำให้ประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ ภายนอกองค์กรภาครัฐ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวมตัวกัน เพราะลำพังรัฐจะเป็นผู้ลงมือแก้ไขปัญหาแต่ผู้เดียวย่อมจะเป็นไปได้ยากในเชิงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความยั่งยืนในลักษณะของเครือข่ายต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการรวมตัวกันเป็นภาคีสาธารณะ เพื่อเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาหรือจัดการปัญหาต่าง ๆ ในเชิงความเป็นอยู่และความ

มั่นคงร่วมกับภาครัฐ แต่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในฐานะผู้ถือประโยชน์ร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการคติความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นการค้นหาแนวทางในการจัดการคติความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรมีบุคลากรที่มีคุณภาพพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานคดี นิติกร ผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี หรือ ทำหน้าเป็นเลขาหรือผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีจะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งคดี และเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริง และถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีความ มั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นบทความวิจัย (Research Article) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) อันประกอบด้วย

1. การวิจัยเอกสาร (Document Research) เป็นการใช้ข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) ในการศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย โดยมีที่มาจากเอกสารทางวิชาการและเอกสารราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเอกสาร (Document research) ด้วยการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ด้วยการใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารทางวิชาการ การประชุมวิชาการ และ เอกสารออนไลน์จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้ง ศาลยุติธรรม ศาลอุทธรณ์ สำนักงานอัยการ ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความชัดเจนและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่น่ามาศึกษาวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลไกศาลยุติธรรมในพันธกิจด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 21 คน พิจารณาและคัดเลือกจากการที่มีความเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องโดยตรง หรือ ผู้ถือผลประโยชน์ร่วม (Stakeholders) สำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารของศาลอุทธรณ์ภาค 9 ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษา ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการ ก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพ ผู้บริหารสหภาพค่านักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ โดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในทางเทคนิคที่ใช้การขอความคิดเห็นและมุมมองจากผู้มีประสบการณ์ตรงเป็นวิธีการขั้นตอนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านในการวิเคราะห์รายละเอียด

นอกจากนี้ ภายหลังจากที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกไปบางส่วน จึงเกิดองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้นรู้ว่าใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่น่ามาสรุปในงานวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ไปทำการติดต่อขอสัมภาษณ์กับผู้ที่ทรงคุณวุฒิท่านอื่นที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในเวลาต่อมา โดยทุกครั้งที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน เมื่อได้ทำการวิจัยมาระดับหนึ่งทราบว่าบุคคลประเภทไหนที่เหมาะสมจะถูกคัดเลือก เนื่องจากสามารถพัฒนาหรือทำให้บรรลุไปสู่ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ที่แสวงหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากบทบาทหน้าที่สมัยก่อน การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปแตกต่างจากบทบาทหน้าที่สมัยก่อนมาก ศาลยุติธรรมเคยเป็นที่เคารพศรัทธาเป็นที่พึ่งของบ้านเมืองและประชาชนโดยส่วนรวมได้ เนื่องจากเศรษฐกิจสังคมและการเมืองเปลี่ยนแปลงไปแบบพลวัต คติความต่าง ๆ ค่อนข้างรุนแรงและมีความ

สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การปรับตัวของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันด้วยการนำวิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกทำให้คู่ความได้รับความสะดวกและเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อความสงบสุขของประชาชน เช่น สามารถยื่นฟ้องคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ฝากขัง ผัดฟ้องหรือการสืบพยานผ่านทางจอภาพ การฟังคำพิพากษา การประชุมผ่านจอภาพมาใช้ในการสืบพยานแทนกรณีสืบพยานในบัลลังก์หรือยื่นฟ้อง ฝากขัง ผัดฟ้องต่อหน้าศาล ทำให้คดีรวดเร็วขึ้น ในแต่ละคดีมีการกำหนดจำนวนวันนัดสืบพยานโจทก์และจำเลยต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นได้โดย ไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล สามารถฟังทางสื่อออนไลน์ได้ ขั้นตอน ระเบียบตามกฎหมายที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาคดีที่เข้ามา ศาลต้องปรับตัวเรียนรู้ การสืบพยาน การประชุมทางจอภาพหรือการสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน

ศาลยุติธรรมมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมากขึ้น โดยเฉพาะคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาโดยตรงของรัฐที่จะต้องกำหนดนโยบายหาวิธีการแก้ไขในทางรัฐศาสตร์ควบคู่กับนิติศาสตร์ ศาลยุติธรรมมีบทบาทในอำนวยความสะดวกทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ศาลให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐาน ไม่เพียงให้กระแสวิพากษ์วิจารณ์หรือองค์กรใดมาชี้้นำ กัดดัน แทรกแซงห้วนไหว เบี่ยงเบนไปจากความเที่ยงธรรม และมีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างศาลและหน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายภาคประชาชนจากทุกภาคส่วน และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความร่วมมือกันอย่างมีส่วนร่วม

ศาลเป็นที่พึ่งหลักด้านความยุติธรรมของประชาชนทุกคน รักษาความเป็นกลาง ใช้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างเที่ยงธรรม ถูกต้อง ชัดเจน ตัดสินคดีตามพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏ วิเคราะห์ วินิจฉัยอย่างละเอียด รอบคอบ การปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีความเข้าใจถึงที่มาของปัญหาต้องมองทุกฝ่ายในการแก้ไขข้อขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างละเอียดอ่อนที่สุด บางคดีคู่ความอาจเข้าใจหรือมีความคิดไม่ตรงตามแนวทางคำพิพากษาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ศาลให้ความยุติธรรมกับผู้มีความผิดทุกฝ่าย และมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาในทุกกระบวนการ

ศาลยุติธรรมควรมีส่วนช่วยค้นหาความจริงและให้ความเป็นธรรมกับคนที่ถูกกล่าวหา ก่อนการพิจารณาพิพากษาควรศึกษาข้อเท็จจริงให้ฟังเป็นยุติก่อนว่าการทำผิดกฎหมายมาจากมูลเหตุจูงใจใด การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนิติรัฐ ความเป็นเอกราชของชาติไทยสามารถอยู่ร่วมกันตามเงื่อนไขและกติกาอันเดียวกันไม่สามารถแบ่งแยกดินแดนหรือด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนาที่ต่างกัน เครือข่ายภาคประชาชนมีความเป็นเนื้อเดียวกันในลักษณะของการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กันในทางสังคม ท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนและกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ครูสอนศาสนา ครูในโรงเรียนทั้งชาวพุทธและอิสลามเพื่อลดผลกระทบและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกลไกวิธีการปฏิบัติว่ามีความโปร่งใส เทียบตรงและเป็นธรรม จากการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการพันธกิจคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย เกิดความตระหนักรู้มีความเข้าใจลึกซึ้ง ยอมรับและเห็นในคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่รวมทั้งให้ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และคัดสรรข้าราชการที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจในประเด็นศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจนมีจิตอาสาพร้อมเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และมีการจัดฝึกอบรมสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

2. สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมให้ประชาชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในระดับที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างแท้จริง บนพื้นฐานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม ทุกระดับ โดยพัฒนาระบบและปรับปรุงกระบวนการเยียวยา ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ล่าช้า และมีระบบตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเยียวยา ป้องกันไม่ให้เกิดการแสวงและเอื้อประโยชน์ของการเยียวยาจากทุกฝ่าย

4. เสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชนทั้งในพื้นที่และสังคมไทย ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติ ด้วยการอำนวยความสะดวกกระบวนการยุติธรรม การ

บังคับใช้กฎหมายด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ พัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในพื้นที่

5. พัฒนากลไกรูปแบบการสื่อสารและบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการใช้งานประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ สื่อทางเลือก และ มวลชนสัมพันธ์ผ่านสื่อภาครัฐและภาคเอกชน เครือข่ายสังคมออนไลน์ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ตลอดจนเวทีสาธารณะในการเผยแพร่การจัดการกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งให้ข้อเท็จจริงกับสังคมทั้งในและนอกพื้นที่ได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม ประกอบด้วย ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลยุติธรรม โครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมในการจัดการคดีความมั่นคง ด้วยคติความมั่นคงมีความสำคัญเป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีความสลับซับซ้อนอันเกิดจากความขัดแย้งหลายด้าน มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการคดีต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกันจึงจะทำให้การจัดการคดีสำเร็จไปได้ต้องใช้วิธีจัดการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี เพราะการจับกุมผู้กระทำความผิดกระทำได้ยาก จะต้องใช้เหตุผลประกอบอื่นมาประกอบ เพราะเป็นการยากที่จะมีหลักฐานชัดเจน ด้านโครงสร้างกระบวนการของศาลที่มีหลายส่วนที่ต้องพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตั้งแต่พนักงานสอบสวน อัยการ จนเข้าสู่ระบบกระบวนการพิจารณาของศาล

การจัดอบรมผู้พิพากษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารคดีด้วยความรวดเร็วและรอบคอบ การใช้ดุลยพินิจอย่างละเอียด มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีความมั่นคง มีความเที่ยงธรรมให้กับทุกฝ่าย เพราะการตัดสินคดีจะก่อผลกระทบต่อสังคม ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ และการยอมรับของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ศาลควรมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษให้ทำหน้าที่รับผิดชอบคดีความมั่นคงโดยเฉพาะ จึงควรจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงโดยตรง ซึ่งหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก็มีการจัดตั้งให้รับผิดชอบคดีความมั่นคงโดยเฉพาะไปแล้ว เช่น สำนักงานอัยการฝ่ายคดีความมั่นคง เนื่องจากความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากความขัดแย้งหลายอย่าง ความขัดแย้งที่หนักที่สุดเป็นเรื่องความเชื่อทางศาสนาในการดำเนินคดีจะต้องมองมิติใน

ด้านความเสมอภาค ความเป็นธรรมเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ในการจัดการคดีความมั่นคง จึงควรมีการเอาตะโตะยุติธรรมมามีส่วนร่วม เพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับพื้นที่และเป็นผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม

คดีความมั่นคง เป็นการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติและการดำรงอยู่ของรัฐ มีการใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างเป็นกระบวนการและไม่จำกัดรูปแบบในการกระทำผิด ในการจัดการคดีความมั่นคงการพิจารณาคดีควรใช้ระบบไต่สวนควบคู่กับระบบกล่าวหา เพื่อให้ศาลมีโอกาสค้นหาความจริงได้มากยิ่งขึ้น เพราะตัวจำเลยเองเมื่อถูกระบบกล่าวหาโอกาสที่ต้องยอมรับจากสถานะในสังคมโลกของความเป็นจริงเมื่อถูกกล่าวหาโอกาสที่จะหาพยานหลักฐานมาสู้คดีค่อนข้างยาก สำหรับประชาชนที่ยากจนด้อยโอกาส แต่ถ้าศาลใช้ระบบไต่สวนจะช่วยประชาชนที่ด้อยโอกาสได้มากขึ้น อีกทั้งกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงได้มากกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ แต่ด้วยสถานะข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้ประชาชน ขาดโอกาสและเสียเปรียบ

โครงสร้างของศาลในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ สำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคงมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจรวบรวมมาจะไม่ใช้พยานชั้น 1 หรือประจักษ์พยานส่วนใหญ่เป็นพยานแวดล้อมพหุติเหตุทำให้มีคดีจำนวนมากพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ต้องมีการปรับการตรวจพยานหลักฐานอย่างละเอียด เข้มงวด ในระยะเวลารวดเร็วที่จะต้องใช้ในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น โดยเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหากเพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าจำเลยจะโดนขังฟรีในระหว่างการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ในคดีของความมั่นคงส่วนใหญ่ศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เนื่องจากเหตุผลทางคดีมีความร้ายแรงประกอบการคัดค้านของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการว่าจำเลยอาจหลบหนีหรือไปก่อเหตุร้ายซ้ำอีก ตามกฎหมายต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมที่มีหน้าที่จัดการคดีความมั่นคงให้เป็นคดีพิเศษเพราะต้องใช้ความเชี่ยวชาญแบบวิชาชีพเฉพาะด้าน ภายในโครงสร้างของแต่ละกลุ่มการพิจารณาคดี

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงขององค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการวิธีพิจารณาแต่ละคดีให้มีกระบวนการเป็นขั้นตอนที่สะดวกและรวดเร็ว การนำระบบเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในกระบวนการ

ยุติธรรมมากขึ้น จากการอบรม การปฏิบัติในพื้นที่ แม้องค์กรของศาลจะมีขนาดใหญ่ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ แต่การปฏิบัติงานของข้าราชการถือว่าดีได้ในระดับหนึ่ง และมีการส่งเสริม เรียนรู้ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการของศาลยุติธรรม อีกทั้งพยายามเสริมสร้างคุณภาพให้บุคลากรทั้งในส่วนของการฝ่ายตุลาการหรือข้าราชการตุลาการให้มีการเรียนรู้ กับการปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและบริบทของสังคม

ด้านศักยภาพของบุคลากร ประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่าในอดีต เดิมที่มีข้อจำกัดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ด้านเทคโนโลยี วิทยาการที่ไม่กว้างขวาง ปัจจุบันมีการพัฒนาบุคลากร การอบรม พัฒนา สัมมนาบุคลากร เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างให้บุคลากรมีศักยภาพเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การกำหนดให้บุคคลเข้ารับราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องผ่านการเรียนกฎหมายอิสลาม การบริหารจัดการคดีให้ดำเนินการเสร็จภายในมาตรฐานระยะเวลาที่กำหนด ความเจริญก้าวหน้าในด้านโซเชียลมีเดีย (Social media) และวิธีที่พิจารณาความด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบ E-Filing ในระบบ CIOS ทำให้มีความรวดเร็วเป็นหลักสำคัญ มีมาตรฐาน การปรับปรุงกระบวนการมีการบูรณาการยกระดับทุกมิติให้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม จะเห็นได้ว่า ศาลยุติธรรมมีการกระตุ้นเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากร เพราะความยุติธรรมผันเปลี่ยนแปรไปตามบริบทของสังคม สิ่งที่เคยคิดว่ายุติธรรม อาจไม่ใช่สิ่งที่สังคมต้องการในปัจจุบัน รวมถึงเรื่องการปรับเปลี่ยนเรื่องประสิทธิภาพให้จับต้องได้เป็นรูปธรรมมากกว่าในอดีต

ผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้พิพากษาควรเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีความมั่นคง เพื่อทำความเข้าใจในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างมีอาชีพ
2. ควรนำระบบไต่สวนมาใช้ร่วมกับระบบกล่าวหาเพื่อให้ศาลช่วยค้นหาข้อเท็จจริงในทางคดีมากขึ้น และเป็นการลดข้อกล่าวหาของประชาชนว่าถูกกลั่นแกล้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. ควรจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นในศาลยุติธรรมเพื่อการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีความละเอียดรอบคอบขึ้นแตกต่างจากคดีทั่วไป (การแยกงานของข้าราชการฝ่ายตุลาการ คืองานในด้านการพิพากษาคดีที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้พิพากษา

ถือว่าต้องแบกรับคติเป็นจำนวนมาก ถึง 10-20 คติ ต่อวัน การศึกษาความรู้ด้านกฎหมายใหม่ ตลอดเวลาเพื่อการพิพากษาคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง เป็นธรรม)

4. การจัดให้บุคลากรมีการอบรมในทุกระดับ แต่การปรับเปลี่ยนกระทำได้ยากเพราะ ต้องมีการลงทุนในระดับหนึ่งจึงจะทำให้การปฏิบัติมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับคู่ความหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยปฏิรูปเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของศาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อมกัน

ศาลยุติธรรมควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคติ ความมั่นคง ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญงานคดีความมั่นคง และเพิ่มทักษะการใช้ เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบเทคโนโลยี ดิจิทัล ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด ทักษะคดี ของบุคลากรในองค์กรให้ได้รับทราบถึง ประโยชน์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในการ จัดการคดีความมั่นคงซึ่งเป็นคดีที่สำคัญ ต้องมีสติ มีความไตร่ตรองรอบคอบ มีความรู้ความ ชำนาญเฉพาะคดีเป็นพิเศษ การนำเทคโนโลยีมาใช้จะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และ ื่อประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน คู่ความในคดี หรือประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในคดีที่มาติดต่อราชการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะใช้ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่มีความหลากหลาย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กร

นอกจากนี้ ยังมีข้อค้นพบจากการวิจัยที่กำหนดข้อคิดในการสนับสนุนการปฏิบัติพันธ กิจของศาลยุติธรรม ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับคดีความ มั่นคงอย่างโปร่งใส ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดี ความมั่นคง และในส่วนของ การนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกของคดี และการ ให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาทักษะด้านกับประชาชนเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูล คดีความมั่นคง เพื่อการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสู่การเข้าถึงการบริการ การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีให้สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้มีเสถียรภาพต่อการนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดี ความมั่นคง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มาอภิปรายผลการวิจัยคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้หากยังคงดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปก็จะเกิดอุปสรรคต่อการดำเนินคดีความมั่นคง คดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง และกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด โดยให้หมายความรวมถึงความผิด เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย มีลักษณะการทำความผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง เป็นคดีที่มีความซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และยากต่อการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด เพราะมีระบบการจัดการและโครงสร้างภายในองค์กรซับซ้อน มีอิทธิพลและใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ และมีวิธีการปกปิดการทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดำเนินคดีและระบบการพิจารณาคดีที่ใช้ดำเนินคดีและพิจารณาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนคดีอาญาทั่วไป ทั้งที่ลักษณะ รูปแบบ และมูลเหตุจูงใจการทำความผิดคดีความมั่นคงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใช้ระบบกล่าวหา และได้มีการนำกฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติ กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเข้าสู่การพิจารณาคดีในชั้นศาล การค้นหาความจริงในคดีความมั่นคงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในระบบกล่าวหาข้อจำกัด เครื่องครัด ศาลไม่สามารถค้นหาความจริงในคดีได้ไม่เต็มที่ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2563 ;จิรพจน์ ไทยเล็ก,)

การค้นหาความจริงในคดีความมั่นคงควรมีบุคลากรที่มีคุณภาพพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี นิติกรหรือหรือเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานคดี ทำหน้าเป็นเลขาหรือ ผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทาง ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดี จะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งคดี และเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้

เพื่อให้กระบวนการพิจารณาตีความ มั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้มีความซับซ้อนในทุกมิติ การปกครองของประเทศไทยนั้นใช้ระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ ไม่เอื้อต่อรูปแบบการปกครองที่มีเขตปกครองพิเศษไม่ว่าในทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม ฯลฯ กระบวนการยุติธรรมและการจัดการคดีความมั่นคงจึงต้องอาศัยหน่วยงานราชการหลายองค์กร ภาคประชาสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมในกระบวนการทำงาน จึงทำให้ความล่าช้าส่งผลให้ประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรมและเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม (ประคอง เตกฉัตร, 2551: 37)

การจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาครัฐและหน่วยที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการป้องกันอาชญากรรม การก่อความไม่สงบ การสร้างสถานการณ์ความรุนแรง หรือการควบคุม การจัดระเบียบชุมชน การส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาและสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน เพื่อสังคมสันติสุขและยั่งยืน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นสังคมแห่งการให้โอกาสและเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับ เจษฎา สรณวิช, 2564 ; 280. ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่นแทนการถูกควบคุมตัว จำคุก กักขัง และสังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดและมีการกระทำผิดซ้ำ ลดลงและระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ไม่มีคดีขาดอายุความ และปราศจากการถูกแทรกแซงและทำให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นศูนย์กลางและมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

จากแผนยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรมที่มีนโยบายในการบริหารงานศาลยุติธรรม ในการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ศาลยุติธรรมควรนำระบบบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) มาใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมีแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการ

กำหนดกรอบทิศทางทางการบริหารงาน ศาลยุติธรรมมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม เพื่อสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้บทบาทหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการอำนวยความสะดวก ด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ตลอดจนเป็นการลดขั้นตอนการทำงาน และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ (แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565 – 2568)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) (อ้างอิงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556) ที่ได้กำหนดวิธีการทำงานใหม่ของระบบราชการ 4.0 คือ 1) เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) ต้องเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน และเชื่อมโยงการทำงานในภาครัฐด้วยกันให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน 2) ยึดประชาชน เป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Government) ต้องทำงานเชิงรุก ใช้ประโยชน์จากข้อมูลภาครัฐ (Big Government Data) และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยมีการเชื่อมโยงกันเองของทางราชการเพื่อให้บริการได้เสร็จสิ้นในจุดเดียว 3) มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government) สร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มและประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเพื่อสร้างคุณค่าเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556)

ดังนั้น ศาลยุติธรรมต้องมีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานศาลยุติธรรมให้มีความเสมอภาค เป็นธรรมและทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมและทำให้ทุกฝ่ายได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามมาตรฐานสากล มีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส เพราะการดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาเรื่องความล่าช้าซึ่งส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่าย เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา แม้มีการเยียวยาชดเชยให้ตามกฎหมายก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่คนยากจนหรือคนชายขอบของสังคมไม่ว่าตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหายยังพบกับความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากกว่าคนกลุ่มอื่น ทั้งมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ สาเหตุมีทั้งเจตนาหรือจงใจใช้อำนาจเกินขอบเขต และไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การรวบรวม

พยานหลักฐานที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการค้นหาความจริง การขาดความรู้และความเข้าใจในหลักกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอการขาดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมตลอดจนการแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการบิดเบือนคดี

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการพันธกิจคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางการจัดการพันธกิจคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย
2. สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมให้ประชาชน

3. สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม
4. เสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชน
5. พัฒนากลไกรูปแบบการสื่อสารและบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีความมั่นคง ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานในคดี เจ้าพนักงานคดีของศาลยุติธรรม ผู้พิพากษาที่รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับคดีความมั่นคง ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีความมั่นคงมาปฏิบัติหน้าที่ และมีจำนวนอัตราที่เพียงพอรองรับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่และมีความต่อเนื่องในการดำเนินคดี

2. ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด ทักษะคติ ของบุคลากรในองค์กรให้ได้รับทราบถึงประโยชน์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในการจัดการคดีความมั่นคงซึ่งเป็นคดีที่สำคัญ ต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะคดีเป็นพิเศษ การนำเทคโนโลยีมาใช้จะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และเอื้อประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน คู่ความในคดี หรือประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีที่มาติดต่อราชการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะใช้ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่มีความหลากหลาย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กร

3. จัดกิจกรรมฝึกอบรม ประชุมสัมมนา เสวนา แลกเปลี่ยนทางวิชาการเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการดำเนินคดีความมั่นคง ปัญหา อุปสรรค และการนำพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาล โดยกำหนดให้ศาลมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดี มีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภทที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้ ตลอดจนสามารถ เรียกพยานหลักฐานอื่นที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในคดีเพิ่มเติมนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอได้ เพื่อให้ศาลเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีความมั่นคง

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ คดีความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดี ความมั่นคงและในส่วนของ การนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกของคดี และการ ให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับประชาชนเพื่อ เข้าถึงฐานข้อมูลคดีความมั่นคง เพื่อการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสู่การเข้าถึงการบริการ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทั้งภายใน และ ภายนอกองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กฤตวิษณุ ปิ๋มไพบูลย์. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิตสาขา ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพจน์ ไทยเล็ก. (2563). ระบบการพิจารณาคดีที่เหมาะสมสำหรับพิจารณาคดีความมั่นคงใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ...เอกสารวิชาการรายบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม หลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 19 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- เจษฎา สรณวิช. (2564). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในศาลยุติธรรมไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ไชนันท์ ปัญญาศิริ และ สมิตตรา เจิมพันธ์. (2563). โครงสร้างตามสถานการณ์ขององค์การ ภาครัฐไทยตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่. วารสารวิชาการสมาคม สถาบันอุดมศึกษาเอกชน แห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(2), 112-123.
- ประคอง เตกฉัตร. (2551). ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับกระบวนการยุติธรรม. วารสารวิชาการนิติศาสตร์, 1(2), 31-46.
- ศาลยุติธรรม. (2565). แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565-2568. (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2556-2561). (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่นพรีนธ์ แอนด์ มีเดีย จำกัด.

Bovaird, T., & Loeffler, E. (2012). Engagement to Co-production: The Contribution of Users and Communities to Outcomes and Public Value. *Volantes* 23, 1119–1138. <https://doi.org/10.1007/s11266-012-9309-6>

Kickert, W. (1993). Complexity Governance and Dynamics: Conceptual Explorations of Public Network Management. in J. Kooiman (ed.). *Modern Governance*. London: Sage.

Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment? In *The New Public Governance? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Stephen P. Osborne (ed.). London: Routledge.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Open University Press, Buckingham.

Pestoff, V. & Brandsen, T. (2010). Public Governance and the Third Sector: Opportunities for Co-production and Innovation? In *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Osborne, S. P.(ed.). London: Routledge.

Pestoff, V. (2010). *New Public Governance, Co-production & Third Sctor Social Services*. Institute of Civil Society Studies, Ersta Skondal University Collage, Stockholm, Sweden.

World Bank Institute. “Governance Matters 2009: World Governance Indicators 1996 – 2008,” Research at The world bank (2009).

World Bank. (1992). Governance and Development. Washington D.C.: The World Bank.